

GETTY

Enciclopèdia d'un món perdut

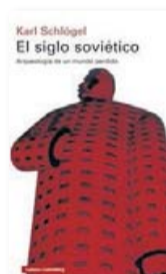
JAUME CLARET

El setge de Lenin-grad per part de les tropes nazis va allargar-se durant gairebé 900 dies. Es calcula que les morts per accions militars, però sobretot per fred i inanició, superaren el milió dues-cents mil víctimes. La desesperació va dur la població al límit. I, tanmateix, enmig d'aquell abisme, una improvisada orquestra famèlica va estrenar la simfonia número 7 de Xostakóvitx o, quan ja no quedava res per menjar, la gent es va conjurar per preservar tant el valuós banc de més de 20.000 llavors com els darrers gats que protegien

de les rates els tresors artístics de l'època dels tsars.

Aquesta convivència entre tragèdia i èpica, entre excel·lència i misèria, és omnipresent en la història d'aquest territori tan immens com desconegut i fascinant que, arran de les revolucions de 1917, va passar d'Imperi Rus a Unió Soviètica fins a fer fallida el 1991 i esdevenir l'actual i inquietant Federació Russa. Qualsevol relat sobre aquest territori-continent s'enfronta al doble repte de fer entenedor aquest món de contrastos i, al mateix temps, sintetitzar una civilització tan diversa com inabastable.

L'historiador alemany Karl Schlögel (Allgäu, 1948) els entoma

EL SIGLO SOVIÉTICO
KARL SCHLÖGEL
GALAXIA
GUTENBERG
TRADUCCIÓ DE PAULA AGUIRLANO
AIZPURUA
928 PÀG. / 45 €

a partir d'una seixantena d'estudis independents, agrupats en vint blocs, que parteixen de la pròpia experiència acumulada. Els talls temàtics li permeten combinar les grans mirades amb les recerques de detall, les genealogies que cobreixen grans períodes de temps amb la focalització en fenòmens puntuals, el protagonisme de la massa amb els retrats de proximitat... Com diu ell mateix, "la història de la civilització ho abraça tot, no és la història de la política o del dia a dia, del terror o de l'adhesió entusiasta, de la cultura o de la barbàrie, sinó de tot això i de molt més; sovint al mateix temps i al mateix lloc".

El siglo soviético no se centra en el període revolucionari bolxevic, la *perestroika* o el Gran Terror estalinista (tractat al previ *Terror y utopía*, Acantilado, 2015), sinó que s'obre a noves aproximacions, amb estudis centrats en Kolimà i l'arxipèlag concentracionari, en les cues eternes i les cuines compartides, en el disseny d'avantguarda i la redefinició de l'espai urbà, en l'estiueig i els productes de consum... No són qüestions menors i, sovint, il·luminen el període de forma clarivident. De fet, el seu anunciat proper llibre se centrarà en relatar com els icònics perfums Chanel N° 5 i Moscou Vermell comparteixen origen i fórmula: capitalisme i comunisme fan la mateixa olor.

Amb un tremp narratiu envejable, Schlögel fa entenedor de quina manera la industrialització i la modernització van ser plantejades per l'elit bolxevic com grans batalles, de quina manera després vingué la Segona Guerra Mundial i com, d'aquella successió de desafiaments, "va sorgir la Unió Soviètica moderna". La dimensió de l'èxit té la seva torna en un cost humà de dimensions igualment sense precedents. Però aquesta mobilització heroica no podia mantenir-se en el temps. Mort Stalin, el país regit per Khrushov volia sobretot viure tranquil, esgotat després de tantes sagnies.

Dècades més tard, aquell món soviètic desapareixeria sobtadament. El seu cant del cigne seria Txernòbil, quan 430.000 ciutadans se sacrificaren per evitar un desastre més gran: "La propera vegada, Europa s'haurà d'espavilar sense ells". Perquè "després de dècades de fer prevaldre l'element públic, social i polític per damunt de l'individual i personal, era irresistible retirar-se a l'àmbit privat".

Amb tot, i tenint en compte les incerteses entorn de la nova Rússia, Karl Schlögel ens assenyalava continuïtats històriques com la riquesa en tresors naturals del rerepaís, la resiliència d'espais grisos com l'economia submergida, la macrocefàlia de la gran conurbació Moscou - Sant Petersburg, el ressorgiment del patriarcat ortodox i la reinterpretació esbiaixada del propi passat. ♦♦

La vida encara crema

JORDI LLAVINA

"Respira, / no tinguís por, / la vida encara crema", diuen els últims tres versos de *Terra endins*, d'Antón García, traduït

per Xavier Macià i Àngels Marzo. L'epígraf inicial de Vincenzo Cardarelli ja suggeria un dels trets principals de l'obra, la recreació de la memòria: "Els records, aquestes ombres massa llargues del nostre cos breu". La memòria és pertot, sí: la individual i la col·lectiva, i molts dels pretextos de la poesia de García en subratllen algun detall significatiu. En *El dolmen de Merías*, posem per cas, una vella indica el camí per arribar a aquest monument antiqüis-

sim: "— Però no hi ha dolmen ni res: / pedres, només, unes damunt les altres", s'exclama la dona. Són pedres, esclar; però són, encara més, un llegat de la civilització i una ombra allargassada de la memòria. Aquesta mateixa poesia acaba relacionant terra, llengua i casa.

Antón García forma part de la llista de poetes que, a mitjan anys vuitanta, van integrar la segona generació del *Surdimentu*, el moviment de recuperació de la llengua i la cultura asturiana que havia començat als setanta, coincidint amb la tornada de la democràcia a Espanya. En aquell grup poètic hi havia també Xuan Bello, Pablo Antón Marín Estrada o Berta Piñán. Novel·lista, editor i estudiós de la literatura, García és actualment

TERRA ENDINS
ANTÓN GARCÍA
PAGÈS EDITORS
TRADUCCIÓ DE XAVIER MACIÀ I ÀNGELS MARZO
114 PÀG. / 13 €

director general de Política Lingüística del govern asturià. La seva relació amb el nostre país és estreta, i ve de lluny. A la primeria dels vuitanta —fèrtil decenni!—, va tractar Joan Vinyoli, de qui ens ha donat una esplèndida antologia traduïda a l'asturià: *Xuegos p'apostalgarr la muerte* (2015).

La memòria, doncs, és un dels temes principals de la seva poesia. En la primera part del llibre, *Set homenatges* (el primer dels quals, per cert, dedicat a l'autor de *Tot és ara ires*), hi trobem una peça magnífica, *Xe*, en què es recorda "un pobre pidolaire" que va de poble en poble, amb l'escàs bagatge d'"unes quantes paraules asturianes / que nosaltres havíem oblidat". La lliçó de versos com aquests és diàfana: moren els

homes, però perviuen les paraules que feien servir, la memòria encesa de la parla. El vers de García té cura d'aquestes coses, i es rabeja en l'esplai de la naturalesa, per donar-nos-en versos estremidors. Els de *Casa*, per exemple, que fixen la mirada en unes vaques "manses i amigues": "¿En quina aigua / profunda van quedar-se els vostres ulls / tris-tíssims escrutant dins la foscor?". *Lluerna*, en canvi, parteix d'un pretext molt diferent: la llum secreta d'aquest *bichín de luz* esdevé el cor-relat d'una passió adolescent, tan esclatant com efímera; la "petita flama del desig" de l'insecte serveix per mesurar la de l'amor. Es tracta d'una obra que fa de bon llegir, continguda i sense enrevessaments retòrics. Una poesia que, com la "veu que el temps tragina" d'una reconeguda cantant asturiana, vol acompanyar "la música de l'ànima en repòs". ♦♦